

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Економічний факультет
Кафедра статистики, обліку та економічної інформатики

ОБЛІК ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ПРОГРАМА

вибіркової навчальної дисципліни
підготовки бакалаврів
напряму підготовки 6.030509 Облік і аудит
спеціальність 071 Облік і оподаткування
(Шифр за ОПП ПП 5.3.1в)

Дніпро
2017 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

Дніпровський національний університет ім. Олеся Гончара

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Бондаренко Наталія Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри статистики, обліку та економічної інформатики

Схвалено науково-методичною комісією за напрямом підготовки 6.030509 «Облік і аудит» та зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Протокол від “__” _____ 2017 року № __

ВСТУП

Бухгалтерський облік займає одне з провідних місць у системі управління. Він відображає реальні процеси виробництва, обігу, розподілу і споживання та є інформаційною базою для характеристики фінансового стану підприємства й планування його діяльності. За допомогою облікової інформації можна оптимально використовувати наявні ресурси, контролювати поточну діяльність підприємства, планувати його стратегію й тактику, усувати суб'єктивність під час прийняття рішень, прогнозувати показники розвитку підприємства та виявляти резерви підвищення ефективності виробництва.

Система бухгалтерського обліку надає повну, точну й достовірну інформацію для прийняття виважених управлінських рішень як внутрішніми, так і зовнішніми користувачами.

Для побудови ефективної системи обліку бухгалтер повинен добре знати організацію й методику ведення бухгалтерського обліку, правила оподаткування господарських операцій відповідно до діючого законодавства з урахуванням специфіки діяльності підприємств різних галузей господарювання.

Врахування галузевих особливостей діяльності на підприємствах забезпечує виявлення внутрішніх резервів, економію матеріальних і трудових ресурсів, запобігання невиробничим втратам, зниженню виробничих витрат і собівартості продукції.

Предметом навчальної дисципліни є особливості організації та введення обліку та складання звітності підприємств різних видів економічної діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки: Дисципліна «Облік видів економічної діяльності» базується на таких дисциплінах як бухгалтерський облік, фінансовий облік.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Особливості бухгалтерського обліку в торгівлі
2. Особливості бухгалтерського обліку на сільськогосподарських, автотранспортних та будівельних підприємствах.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання даної навчальної дисципліни є формування знань і навичок щодо особливостей ведення обліку та складання звітності у торгівлі, сільському господарстві, автотранспорті та будівництві.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:

- визначення особливостей обліку господарських операцій в різних галузях економіки: на підприємствах торгівлі, сільського господарства, будівництва та в автотранспортних організаціях;

- набуття практичних навичок з складання первинних та загальних бухгалтерських документів, які є специфічними для вищезазначених галузей.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- нормативно-правові особливості господарювання підприємств торгівлі, сільського господарства, автотранспорту та будівництва;

- понятійний та категорійний апарат щодо особливостей обліку на підприємствах різних видів діяльності;

- законодавчо-нормативні документи, які регламентують ведення обліку на підприємствах торгівлі, сільського господарства, автотранспорту та будівництва;

- специфіку порядку організації бухгалтерського обліку на підприємствах торгівлі, сільського господарства, автотранспорту та будівництва;

вміти:

- застосовувати в практичній діяльності законодавчі та нормативні матеріали щодо ведення обліку в торговельних, автотранспортних, сільськогосподарських і будівельних підприємствах;

- вирішувати завдання різних видів складності (стереотипних, діагностичних та евристичних) щодо особливостей обліку активів, зобов'язань та капіталу на підприємствах торгівлі, сільського господарства, автотранспорту та будівництва;

- формувати склад витрат, проводити їх групування за економічними елементами та статтями калькуляції на підприємствах різних видів економічної діяльності;

- складати первинні та зведені облікові документи, що регламентують діяльність підприємств різних видів економічної діяльності;

- відобразити інформацію про господарські операції підприємств різних галузей діяльності в системі рахунків бухгалтерського обліку та у фінансовій звітності.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 240 годин / 8,0 кредити ECTS.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1.

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ТОРГІВЛІ

Тема 1. Основні поняття торговельної діяльності

Порядок здійснення торговельної діяльності. Основні поняття торговельної діяльності: торговельна діяльність, роздрібна торгівля, оптова торгівля, ресторанне господарство, товарооборот, оптовий товарооборот, роздрібний товарооборот. Ліцензування і патентування торговельної діяльності. Поняття ліцензії. Види діяльності, що підлягають ліцензуванню. Порядок отримання ліцензій та їх облік. Поняття та види патентів, їх характеристика. Порядок отримання патентів, їх облік. Сертифікація товарів. Поняття штрихового коду та його призначення.

Тема 2. Облік на підприємствах оптової торгівлі

Документальне оформлення надходження і вибуття товарів. Умови перевезення вантажів. Первинна документація, що супроводжує надходження товарів в оптовій торгівлі.

Аналітичний та синтетичний облік товарів. Порядок прийому товарів на складі одержувача, на станції, на складі постачальника. Матеріальна відповідальність та її види. Звітність матеріально відповідальних осіб. Порядок формування первісної (покупної) вартості товарів в оптовій торгівлі. Причини та відображення в обліку нестачі товарів при прийомці. Відображення надходження товарів в оптовій торгівлі в обліку.

Облік транспортно-заготівельних витрат та їх розподіл. Склад транспортно-заготівельних витрат (ТЗВ). Методи обліку ТЗВ та їх сутність. Порядок відображення в бухгалтерському обліку ТЗВ.

Облік реалізації товарів. Форми реалізації товарів в оптовій торгівлі. Застосування методів визначення собівартості реалізованих товарів в оптовій торгівлі. Визначення фінансового результату від реалізації товарів.

Тема 3. Облік на підприємствах роздрібною торгівлі

Документація з оприбуткування товарів, що оформляється на роздрібному підприємстві. Форми матеріальної відповідальності в роздрібній торгівлі. Аналітичний та синтетичний облік товарів. Порядок складання товарного звіту. Відображення вартості товарів у поточному обліку та у балансі. Відображення надходження товарів у роздрібній торгівлі в обліку. Торгова націнка. Розрахунок торгової націнки та транспортно-заготівельних витрат. Методи, що використовуються для визначення собівартості реалізованих товарів в роздрібній торгівлі. Відображення торгової націнки на рахунках бухгалтерського обліку.

Облік реалізації товарів. Документальне оформлення продажу товарів у роздріб. Відображення обсягу реалізації товарів у роздрібній торгівлі на рахунках бухгалтерського обліку. Застосування реєстраторів розрахункових операцій (РРО) у роздрібній торгівлі. Порядок проведення інкасації готівки. Відображення у бухгалтерському обліку операцій з інкасації грошових коштів. Здійснення

розрахункових операцій у роздрібній торгівлі з використанням банківських платіжних карток (БПК): порядок застосування платіжних терміналів; відображення розрахункових операцій за товари за допомогою БПК в обліку.

Тема 4. Облік витрат діяльності торговельного підприємства. Облік інших товарних операцій

Облік витрат діяльності. Склад витрат торговельної діяльності. Відображення фактичної собівартості реалізованих товарів у бухгалтерському обліку. Склад адміністративних витрат, витрат на збут, інших витрат операційної діяльності у торговельному підприємстві та їх відображення у бухгалтерському обліку. Облік повернення товарів. Облік надання знижок. Відображення отриманих від постачальників та наданих покупцям знижок в оптовій та роздрібній торгівлі в обліку. Облік реалізації товарів у кредит та з розстрочкою платежу. Облік в комісійній торгівлі. Обмін подібними та неподібними активами. Відображення доходу та витрат за бартерними договорами в обліку. Тара під товаром, інвентарна тара, заставна тара. Класифікація тари. Аналітичний та синтетичний облік тари. Зворотна і незворотна тара, заставна тара. Відображення операцій з тарою в обліку. Облік товарних витрат і нестач товарів. Порядок проведення інвентаризації та відображення її результатів в обліку та звітності.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2.

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ, АВТОТРАНСПОРТНИХ ТА БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Тема 5. Особливості обліку на сільськогосподарських підприємствах

Визначення особливостей сільськогосподарського виробництва. Класифікація об'єктів обліку виробничих витрат у сільськогосподарському виробництві. Об'єкти калькулювання продукції та калькуляційні одиниці сільськогосподарських підприємств. Виділення об'єктів калькулювання продукції та калькуляційних одиниць у рослинництві та тваринництві. Особливості обліку біологічних активів та сільськогосподарської продукції. Документування надходження довгострокових біологічних активів. Відображення в обліку витрат з придбання (вирощування) довгострокових біологічних активів. Визначення оцінки біологічних активів при придбанні та на дату балансу, сільськогосподарської продукції при первісному визнанні та на дату балансу. Склад фінансових результатів у сільськогосподарському виробництві. Первинна документація з обліку виробничих витрат і виходу продукції рослинництва. Облік витрат та калькулювання собівартості продукції рослинництва. Аналітичний та синтетичний облік в рослинництві. Особливості обліку незавершеного виробництва у рослинництві. Облік витрат та калькулювання собівартості продукції тваринництва. Первинна документація з обліку витрат і виходу продукції тваринництва. Аналітичний та синтетичний облік в тваринництві. Облік інших операцій на сільськогосподарських підприємствах. Особливості інвентаризації на сільськогосподарських підприємствах.

Тема 6. Облік в автотранспортних підприємствах

Загальні принципи діяльності автотранспортних підприємств та галузеві особливості. Види автотранспортних перевезень. Облік придбання та списання автотранспортних засобів. Документальне оформлення вантажних автомобільних перевезень. Документальне оформлення та облік доходів від пасажирських перевезень. Облік витрат на обов'язкове страхування, пов'язане з експлуатацією автомобілів. Облік технічного обслуговування і ремонтів транспортних засобів. Облік запасних частин і автомобільних шин. Облік паливно-мастильних матеріалів. Облік доходів та витрат діяльності автотранспортних підприємств. Особливості формування та склад собівартості перевезень (робіт, послуг) на автотранспорті.

Тема 7. Особливості обліку у будівельних підприємствах

Особливості будівельного виробництва, що зумовлюють ведення обліку. Документальне оформлення та контроль за витрачанням виробничих запасів. Облік витрат будівельної організації та визначення собівартості будівельно-монтажних робіт. Документальне оформлення та облік використання будівельних машин і механізмів. Облік створення і використання тимчасових не титульних споруд і пристроїв. Облік загальновиробничих витрат підрядних будівельних підприємств. Особливості обліку незавершеного виробництва у будівництві. Визнання доходів і витрат за будівельними контрактами. Облік реалізації виконаних робіт і розрахунків з замовниками.

Рекомендована література

Основна література

1. Атамас П.Й. Бухгалтерський облік у галузях економіки: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 392с.
2. Гура Н.О. Облік видів економічної діяльності: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2010. – 392 с.
3. Загородній А.Г. Бухгалтерський облік за видами економічної діяльності : навч. посіб. / А.Г. Загородній, І.Й. Яремко, Л.М. Пилипенко, А.С. Мороз. — Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. — 216 с.
4. Облік у галузях виробництва і послуг : навч. посібн. / Ю. Д. Малярєвський, М. С. Горяєва, Н. С. Пасенко та ін. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2008. – 616 с.
5. Облік у галузях виробництва та послуг : навч. посібн. / Ю. Д. Малярєвський, М. С. Горяєва, Н. С. Пасенко. – Х. : ХНЕУ, 2012. – 400 с.
6. Даньків Й.Я. Бухгалтерський облік в галузях економіки: Навч. посібник / Й.Я. Даньків, М.Р. Лучко, М.Я. Остап'юк. – К.: Знання, 2005. – 229с.
7. Закон України від 16.07.99р. № 996-XIV „Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні”, зі змінами та доповненнями
8. Захожай В.Б. Бухгалтерський облік в галузях економіки / В.Б. Захожай, М.Ф. Базась, М.М. Матюха, В.М. Базась. – К.: МАУП, 2005. – 968 с.
9. Лень В.С. Бухгалтерський облік в галузях економіки: Навчальний посібник / В.С. Лень, В.В. Гливенко. – К.: Знання - Прес, 2005. – 491 с.

10. Свідерський Є. І. Бухгалтерський облік в галузях економіки: Навчальний посібник. – К.:КНЕУ, 2004. – 233 с.

11. Чернігова І.Б. Бухгалтерський облік за видами економічної діяльності / І.Б. Чернігова, Г.С. Дергільова, І.В. Нестеренко. – Х.: Видавництво «Форт», 2015. – 200с.

Законодавча база

1. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003р. №436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

2. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003р. № 435-V. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/>

4. Закон України від 16.07.99р. № 996-XIV „Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні”, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>

5. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств: Наказ Міністерства аграрної політики України від 18.05.2001 р. № 132 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1021.122.0>.

6. Методичні рекомендації з формування складу витрат та порядку їх планування в торговельній діяльності: Наказ Міністерства економіки України від 02.03.2010 р. № 226 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0145569-02>.

7. Методичні рекомендації з формування собівартості будівельно-монтажних робіт: Наказ Мінрегіонбуду від 31 грудня 2010 року №573 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1041.42765.0>.

8. Методичні рекомендації з формування собівартості перевезень (робіт, послуг) на транспорті: Наказ Міністерства транспорту України від 05.02.2001 р. № 65 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0065361-01>.

9. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів: Наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2006 р. № 1315 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v1315201-06>

10. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 09.12.2011 № 1591 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11>.

11. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>

12. Положення про інвентаризацію активів і зобов'язань, затверджене наказом Мінфіну від 02.09.2014 р. № 879 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua>

13. ДСТУ 3993-2000 Товарознавство. Терміни та визначення. – К.: Держстандарт України. – 2000. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://asylan.org/>.

14. Про затвердження Правил торгівлі на ринках [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства економіки, європ. інтеграції, МВС України, ДПА України від 26.02.2002р. № 57/188/84/105. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-02>.

15. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991р. № 1023-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 30. – Ст. 379.

16. Про товарну біржу: Закон України від 10.12.1991 р. № 1956-XII// Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 10. – Ст. 139.

17. Про затвердження Правил роздрібної торгівлі непродовольчими товарами [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства економіки від 19.04.2007р. № 104. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1257-07>.

18. Про затвердження Правил роздрібної торгівлі продовольчими товарами [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства економіки, європ. інтеграції від 11.07.2003р. № 185. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0628-03>.

Допоміжна

1. Базилюк А. В., Малишкін О. І. Бухгалтерський і податковий облік автотранспорту та перевезень. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 256 с.

2. Бухгалтерський облік в торгівлі / за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця та доц. Н.М.

3. Все об учете и организации строительной деятельности / И. Басова, Ю. Егорова, И. Чалый и др. – 7-е изд., перераб. и доп. – Х. : Фактор, 2011. – 656 с.

4. Грабова Н. Н. Бухгалтерский учет в производственных и торговых предприятиях : учебн. пособ. для вузов / Н. Н. Грабова, В. Н. Добровский ; под ред. Н.В. Кужельного. – К. : А.С.К., 2004. – 623 с.

5. Особливості бухгалтерського обліку в сільському господарстві : навч. посіб. для студентів ВНЗ / Ф. Ф. Бутинець, С. В. Кучер, К. В. Шиманська, Ю. В. Борисейко, В. М. Замула; ред.: Ф. Ф. Бутинець, В. М. Замула; Житомир. держ. технол. ун-т. - 2-ге вид., переробл. і доповн. - Житомир, 2013. - 410 с.

6. Фінансовий та управлінський облік на сільськогосподарських підприємствах : підручник / М. Ф. Огійчук, В. Я. Плаксінко, М. І. Беленкова та ін. ; / за ред. проф. М. Ф. Огійчука. – 5-те вид., перероб. і допов.– К. : Алерта, 2009. – 1056 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Нормативна база (будь-які правові пошукові системи, включно системи, що розташовані на офіційних сайтах в мережі Інтернет відповідних органів).

2. Джерела (див. перелік навчальної та довідкової літератури, а також різні професійні періодичні видання вітчизняного та закордонного походження, наприклад, журнали та газети: «Баланс», «Баланс-Агро», «Бухгалтерія», «Все про бухгалтерський облік»).

3. <http://www.nau.ua> - інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».

4. <http://www.uasaa.org> – офіційний сайт асоціації бухгалтерів і аудиторів
5. <http://www.nbuv.gov.ua> – Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського

4. ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Підсумкова атестація з навчальної дисципліни «Облік за видами економічної діяльності» залік.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Діагностика знань студентів здійснюється з допомогою:

- усних опитувань на практичних заняттях;
- виконання практичних завдань за індивідуальними варіантами;
- письмових модульних робіт.

Критерії успішності:

Оцінка – **зараховано** (А) виставляється студентам, які глибоко й міцно засвоїли програмний матеріал (90-100%), вичерпно, послідовно, грамотно й логічно його викладають, у їх відповідях теорія й практика тісно пов'язані. При цьому студенти без утруднення дають відповідь при видозміненні завдання, творчо застосовують набуті знання, правильно обґрунтовують прийняті рішення, виявляють навички системного підходу до вирішення поставлених завдань. Письмові роботи оформляють повністю до вимог державного стандарту.

Оцінка – **зараховано** (В, С) виставляється студентам, які твердо знають програмний матеріал значно вище середнього рівня (74-89%), грамотно і по суті його викладають, не допускають істотних неточностей у відповідях на запитання, виявляють аналітичні здібності при виконанні завдань, володіють необхідними навичками їх виконання. Письмові роботи оформляють із незначними відхиленнями від вимог державного стандарту.

Оцінка – **зараховано** (D, E) виставляється студентам, які викладають матеріал достатньо послідовно, однак виявляють знання тільки основного програмного матеріалу (60-73%), допускають окремі неточності, не досить правильні формулювання при викладі програмного матеріалу, одночасно володіють умінням виконання поставлених завдань. Письмові роботи оформляють в основному з вимогами державного стандарту.

Оцінка – **не зараховано** (FX) виставляється студентам, які не знають значної частини програмного матеріалу (0-59%), викладають його не послідовно, допускають істотні помилки, невпевнено, із великими утрудненнями виконують поставлені завдання. Письмові роботи подають із грубими порушеннями державного стандарту.